

DE MEESTER EN HET VAK

architect Dolf Nivelles

DE MEESTER EN HET VAK ARCHITECT DOLF NIVELLE

De documentaire 'De meester en het vak' schetst het werk van de Limburgse architect Dolf Nivelles. Architectuurwijzer vzw nam het initiatief om deze documentaire te draaien om de naoorlogse architectuur in Limburg de aandacht te geven die zij verdient. Zowel Nivelles als enkele tijdgenoten komen aan het woord, en Nivelles meest sprekende realisaties komen in beeld. Zo geeft de film een beeld van deze gedreven architect en de periode waarin hij actief was. Dolf Nivelles bouwde in de geest van het laatmodernisme en leidde er generaties jonge Limburgse architecten in op. Zo stimuleerde hij de verankering van het moderne denken in de provincie.

OPLEIDING

Dolf Nivelles (°1930) volgde zijn architectuuropleiding aan het toenmalige Hoger Architectuurinstituut Sint-Lucas in Gent. Hij studeerde er van 1947 tot 1954. In deze naoorlogse periode was er sprake van een generatieconflict aan Sint-Lucas. Terwijl de ideeën en vormentaal van het modernisme al tijdens het interbellum hun weg vonden tot de profane architectuur, bleef de religieuze architectuur in de lijn liggen van het Nederlandse traditionalisme van Alexander Jacobus Kropholler. De studenten, waaronder Nivelles, hadden weinig belangstelling voor deze behoudsgezinde architectuur en kozen veeleer voor een moderne en internationale vormentaal.

Ze stimuleerden broeder Urbain, de toenmalige directeur die nauwe contacten onderhield met Nederland, om dit nieuwe ideeëngoed toe te laten in het onderwijs. Aan het einde van de jaren 1950 toonde ook hij zich voorstander van moderne kerkenbouw.

Hoewel de gedisciplineerde aanpak van het Gentse instituut voor Nivelles altijd belangrijk is gebleven, zijn ook deze internationale invloeden bepalend geweest voor zijn persoonlijke carrière als kerkenbouwer en later in zijn pioniersrol binnen het kunstonderwijs in Limburg.

NIVELLE ALS BOUWMEESTER

Het werk van Nivelle als architect is relatief onbekend buiten de provincie Limburg. Toch kreeg Nivelle een plaats in het boek *Bouwen in België 1945-1970*, het referentiewerk van Geert Bekaert en Francis Strauven over de naoorlogse architectuur in België.

Dolf Nivelles begon zijn carrière als kerkenbouwer. Via architecten als Rudolf Schwarz en Gottfried Böhm beïnvloedde de liturgische beweging de vormtaal van de naoorlogse kerken in België. Het traditionele, monumentale kerkgebouw maakte plaats voor het 'woonkerk-type', waarin een gemeenschap zich kon verenigen. De kerk werd een ontmoetingsplaats en een polyvalent centrum voor gemeenschappelijke vieringen.

Ook de realisaties van Nivelles zijn een uiting van deze moderne architectuur. In de jaren 1950-60 ontwierp hij vijf kerken in de provincie Limburg. Het feit dat

hij de opdracht kreeg om deze kerken te bouwen is wellicht te danken aan zijn deelname aan verschillende architectuurwedstrijden.

Zo was er in 1959 een wedstrijd voor moderne kerkenbouw, georganiseerd door de vereniging Pro Arte Christiana. De wedstrijd bestond erin een parochiekerk te ontwerpen voor een nieuwe wijk in Morsel. Uit de 31 projecten die werden ingezonden, werd het revolutionaire werk van Marc Dessauvage door de internationale jury (Rudolf Schwarz, Xavier Arsène-Henry, Michel Marot en voorzitter Hermann Baur) bekroond met de eerste prijs. De tweede prijs ging ex aequo naar groepen Van den Bogaerde-Van Driessche en Meekels-Michiels-Michielsen. De derde prijs werd verdeeld onder De Smet en Degeyter-Scherpereel. Dolf Nivelles behaalde met architectengroep Gamma een vierde plaats. Nivelles ontwerp werd gekenmerkt door een sobere eenvoud en rechtlijnigheid. Het ontwerp had een zuiver en modern karakter, wat paste binnen de progressieve houding van de wedstrijdorganisatie.

Door samen te werken met verschillende kunstenaars groeiden Nivelles kerkgebouwen uit tot ware 'gesamtkunstwerken'. Enkele opmerkelijke voorbeelden zijn de St.-Willibrorduskerk in Neerpelt-Herent en de St.-Lambertuskerk in Hendrieken-Voort. Zo werkte hij voor de kerk in Neerpelt-Herent samen met glazenier Roger Daniëls (glas in beton), beeldhouwer Vic Beirens (doopvont) en keramist Jan Heylen (kruisweg).

Ook de privé-woningen van Daniëls en Beirens zijn van de hand van Nivelle.

Het materiaalgebruik voor deze woningen is sterk verwant aan dat van Nivelles religieuze ontwerpen. Hij maakt gebruik van beton in combinatie met lokale veldovensteen. De architectuur van Nivelle vond inspiratie bij het naoorlogse werk van Le Corbusier. Het is dezelfde stijl die Nivelle hanteerde voor het ontwerp van de middelbare meisjesschool 'Agnetendal' in Peer (1962-1964).

NIVELLE ALS LEERMEESTER

Nivelle maakte niet alleen naam als prominent Limburgs kerkenbouwer, hij stond ook aan de wieg van het architectuuronderwijs in de provincie. Vóór de jaren 1950 beschikte Limburg niet over kunstonderwijs in de vorm van dag- of hoger onderwijs. Er bestonden enkel kunstacademies (onder andere in Hasselt, St.-Truiden, Tongeren en Genk) die zich beperkten tot avondonderwijs. Ze focusten hoofdzakelijk op tekenonderricht.

In 1955 kwam hier verandering in onder impuls van griffier Karel Van Bockrijck, voorzitter van de Limburgse kunstkringen, de bestendige deputatie en van toenmalig gouverneur Louis Roppe. Ze ijverden ervoor dat getalenteerde jongeren een opleiding zouden krijgen binnen de provincie Limburg. Zo werd in Hasselt de 'Provinciale School voor Ambachtelijke Kunst en Bouwkundig Tekenen' opgericht. De school opteerde voor het model van het Gentse Sint-Lucasinstituut. Er werd besloten om Broeder Henricus, werkzaam aan Sint-Lucas Gent en afkomstig uit Winterslag, aan te stellen als directeur van de nieuwe provinciale kunstschool. Reeds vanaf het prille begin was Nivelle er actief als leraar.

In 1970 werd de school gesplitst in twee afzonderlijke instellingen: enerzijds het 'Provinciaal Instituut voor Plastische Kunsten' en anderzijds het 'Provinciaal Hoger Architectuurinstituut (PHAI)' met Nivelles als directeur. Onder zijn directeurschap kwam er een onderwijsniveau tot stand dat tot ver buiten Limburg gewaardeerd werd. Zowel studenten als architecten hebben in de loop van deze periode heel wat nationale en internationale prijzen behaald.

In 1987 nam het toenmalige 'Provinciaal Hoger Architectuurinstituut' haar intrek in het nieuwe schoolgebouw op de universitaire campus in Diepenbeek, tevens een ontwerp van Nivelles. De aansluiting bij het Limburgs Universitair Centrum (LUC, nu de Universiteit Hasselt) was een belangrijke stap in Nivelles streven naar de academisering van de Limburgse opleiding tot architect. Dolf Nivelles is 36 jaar verbonden geweest aan het provinciaal kunstonderwijs, waarvan 20 jaar als directeur.

BRONNEN

Bekaert, G. en Strauven, F., *Bouwen in België 1945-1970*, Brussel: Nationale Confederatie van het Bouwbedrijf, 1971.

Van de Voorde, S., *Architecturale en constructieve analyse van het werk van Adolf Nivelles*, onuitgegeven tekst, 2007.

Architectuurwijzer heeft als voornaamste doel de promotie van hedendaagse architectuur in Limburg. Via informatie en discussie wil Architectuurwijzer, bij het brede publiek waaronder (toekomstige) bouwers alsook bij alle professionelen in de bouwwereld, een gedegen houding en mening t.o.v. hedendaagse architectuur stimuleren zodat de kwaliteit van het gebouwde en de leefomgeving in het algemeen worden bevorderd.

COLOFON

- productie en uitgever:** Architectuurwijzer vzw,
postbus 80, 3500 Hasselt
- regie:** Dirk Fredricx en
Joris Rymen
- redactie:** Roel De Ridder,
Dirk Fredricx, Loes Gerits en
Dimitri Minten
- research en interviews:** Dirk Fredricx en
Loes Gerits
- camera en licht:** Joris Rymen
- geluid interviews:** Marco Bernaerts
- muziek:** Jan Swerts - Weg
Bayostraat 42/44
Het Holle Weg
- biografie:** Loes Gerits
- lay-out:** Tim Willems - Shakkei

Met dank aan:

Dolf Nivelles, Vic Beirens, Roger Daniels, Georgette Vos (1929-2006), Monique Hastir, Gilberte Beckers, Dirk Beirens, Sint-Lucas Beeldende Kunst Gent, Parochie Sint-Willibrordus Herent-Neerpelt, school Agentendal Peer, Provinciale Hogeschool departement Architectuur Diepenbeek

Met steun van:

de Vlaamse Gemeenschap, de Provincie Limburg, het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven, stad Hasselt, stad Genk, Vandersanden Group, Z33

Oplage: 150 exemplaren

Jaartal: 2012

Alle rechten voorbehouden. Behoudens toestemming van de uitgever is het kopiëren, verhuren, uitlenen, en in het openbaar vertonen van de beelden op deze beeldrager verboden.

